

HISTÒRIA DEL COOPERATIVISME

CRONOLOGIA

Avui, la fortalesa del cooperativisme català ens ha portat a liderar el nombre de cooperatives a l'Estat Espanyol, amb un model propi i singular que és referent a Europa.

El cooperativisme català commemora el 2024 els seus 125 anys d'història organitzada, marcant una fita important en el desenvolupament econòmic i social de Catalunya. Des dels seus inicis al segle XIX fins a l'actualitat, el moviment cooperatiu català ha evolucionat i s'ha adaptat als canvis socials i econòmics, mantenint sempre els seus valors fonamentals d'autoajuda, autoresponsabilitat, democràcia, igualtat, equitat i solidaritat.

La següent cronologia recull els moments clau d'aquesta trajectòria, des de les primeres experiències de 1842 fins als esdeveniments més recents. Aquesta recopilació històrica no només reflecteix el creixement i la consolidació del cooperativisme a Catalunya, sinó que també il·lustra com aquest moviment ha estat capaç de superar obstacles, adaptar-se a diferents contextos polítics i econòmics, i continuar sent una força transformadora en la societat catalana.

Des de la creació de la Cambra Regional de Cooperatives Catalanobalears el 1899, considerada el punt de partida del cooperativisme organitzat a Catalunya, fins a la celebració el 2024 del primer Congrés del Cooperativisme des de la restitució de la democràcia, aquesta cronologia ofereix una visió panoràmica de com el cooperativisme català s'ha convertit en un model empresarial i social de país; un model en auge, capaç de donar resposta als reptes del segle XXI.

Índex

Antecedents	04
Gestes pioneres	06
Auge del cooperativisme a la Segona República	10
El franquisme: derrota del vell cooperativisme i naixement del nou	12
Mort de Franco i represa del moviment cooperatiu català	14
Embranzida del cooperativisme i del conjunt de l'economia social	17

Antecedents

1842

A Catalunya s'inicien experiències protocooperatives, com la Companyia Fabril de Teixidors a Mà de Barcelona, una fàbrica amb 200 treballadores impulsada per la societat de teixidors.

1844

Es constitueix la Rochdale Society of Equitable Pioneers (Societat dels Honorables Pioners de Rochdale), la primera a establir els principis que regiran el moviment cooperatiu internacional. Malgrat l'existència d'iniciatives prèvies, es considera aquesta cooperativa com la primera figura societària cooperativa consolidada de la història europea.

1863

El republicà Joan Tutau introdueix el terme "cooperativa" a Catalunya i a l'Estat espanyol en un article al periòdic *El Ampurdanés*, del 24 de desembre.

1864

Constitució de la cooperativa de producció L'Obrera Mataronina, dirigida per l'obrer teixidor Salvador Pagès i Inglada, que afirmà que «l'Obrera havia de desplegar una sèrie de serveis socials, econòmics i culturals que responguessin a les necessitats obreres del moment així com als ideals utòpics».

1865

El teixidor republicà Antoni Gusart convoca, des del periòdic *El Obrero*, el primer Congrés Obrer de l'Estat espanyol, amb l'objectiu "d'impulsar el moviment cooperador, que implantat a Anglaterra alguns anys enrere, s'ha estès amb ràpid vol per totes les nacions europees".

Fundació de La Propagadora del Treball al barri de Gràcia de Barcelona, cooperativa de producció animada per l'obrer Josep Roca i Galès.

1865

Fundació de L'Econòmica de Palafrugell i de La Companyia de Canet de Mar, les primeres cooperatives catalanes de consum existents, que adopten el model de Rochdale.

Any 1926.
La cooperativa Econòmica de Palafrugell (Econòmica Palafrugellenca) és, juntament amb La Companyia de Canet de Mar, la primera cooperativa catalana de consum existent (1865) que adopta el model Rochdale. Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC).

- 1865 ● Josep Roca i Galès crea la revista *La Asociación*, on divulga el cooperativisme i estableix l'especificitat de la cooperativa respecte d'altres tipus d'associacions obreres.
- 1866 ● Fundació de L'Antiga del Camp de l'Arpa i La Constància Martinenca (1868), de la Bienhechora de Badalona, la Unión Obrera de Sants i L'Obrera Sabadellenca. (1873), de Teixidors a Mà de Gràcia i L'Artesana del Poblenou (1876), de La Fraternitat de la Barceloneta i de L'Andreuena (1879). Totes elles són cooperatives obreres de consum, que s'estenen més ràpid que les de producció.
- 1866 ●
- 1868 ● La Direcció Central de Societats Obreres de Barcelona, de recent constitució, organitza un congrés en què aposta pel cooperativisme com a fórmula per al desenvolupament econòmic, acceptant així els principis de la cooperació.
- 1883 ● La cooperativa Obrera Mataronina construeix habitatges per als seus associats i es considera una iniciativa pionera de les cooperatives d'habitatge. L'arquitecte Antoni Gaudí fa els treballs d'una de les seves naus fabrils i el disseny del logotip de la cooperativa.
- 1887 ● Aprovació de la Llei d'associacions, que aporta un primer marc legal – encara que generalista – per al reconeixement jurídic de les cooperatives.
- 1888 ● Neix la Societat Agrícola de Valls com a societat de resistència de la pagesia modesta enfront dels propietaris. Serà la primera cooperativa agrícola legalitzada.

Societat Agrícola i Secció de Crèdit de Valls.
Fundada l'any 1888.

- 1890 ● Fundació de la cooperativa La Flor de Maig al Poblenou barceloní. En poc més de trenta anys, els setze boters internacionalistes fundadors es converteixen en prop de 1.700 famílies, amb més d'un centenar de treballadors en plantilla. A part de la seu central, obren set sucursals i adquireixen una granja a Cerdanyola, que a part dels usos agrícoles i ramaders, esdevé símbol del moviment cooperatiu en celebrar-s'hi multitud de trobades.

- 1894 ● Es funda l'escola cooperativa de la Societat Agrícola de Valls. Les entitats que més tard conformaran la Cooperativa Agrícola de Barberà de la Conca creen el primer celler cooperatiu de Catalunya.
- 1895 ● Creació de l'Aliança Cooperativa Internacional, que adopta els principis de Rochdale, afegint-hi l'ajut mutu i el propi esforç.
- 1896 ● Es constitueix la Unió i Defensa de Monts de Pietat, que posteriorment esdevindrà la Federació de Mutualitats de Catalunya.
- 1898 ● Se celebra la primera assemblea de cooperatives catalanes a La Bienhechora de Badalona, amb trenta-set delegats, on es nomena un comitè regional.

Seu de La Bienhechora a finals de segle XIX, en una imatge publicada al setmanari El Badalonés. La Bienhechora es va constituir l'any 1874, i s'hi va celebrar, l'any 1898, la primera assemblea de cooperatives catalanes. Setmanari "El Badalonés", (1894-1899).

- 1899 ● Creació de la cooperativa de producció rajolera La Redemptora, amb bòviles entre Sants i Collblanc.

Gestes pioneres

- 1899 ● Se celebra el Primer Congrés Cooperatiu Catalano-Balear al Palau de Belles Arts de Montjuïc, amb quaranta-vuit entitats, de les cent deu existents, en representació de 6.943 famílies. Es constitueix la Cambra Regional de Cooperatives Catalano-Balear, un òrgan econòmic d'articulació que ratifica el naixement del moviment cooperatiu i que organitzarà els primers congressos cooperatius tant a Catalunya com a l'Estat.

- 1899** ● Primer número de la *Revista Cooperativa Catalana*, amb el lema: “Un per tots, tots per un”, com a òrgan d’expressió de la Cambra. És la primera publicació específica del moviment cooperatiu.
- 1902** ● El moviment cooperatiu català es dona a conèixer internacionalment participant al congrés de l’Aliança Cooperativa Internacional (ACI) de Manchester.
- 1902** ● Es funda l’escola cooperativa de La Regeneradora de Lla-gostera.
- 1903** ● Obrers de la fàbrica Dolcet constitueixen la cooperativa Mútua de Pa i Queviures de Manlleu. El 1929 comptarà amb 305 famílies associades i el 1936, fruit d’una fusió, assolirà els 700 socis. En una població de 7.000 habitants, significa que prop de la meitat consumeix a través de la cooperativa. El 1903 també neix la Cooperativa Obrera Manresana.
- 1904** ● Fundació d’Agrícola de Banyoles amb l’objectiu de disposar d’una era (on antigament es batia el gra) per a tots els pobles i pagesos de la comarca. Actualment ofereix cobertura a 7 de les 8 comarques de la demarcació de Girona.
- 1905** ● Es funda l’escola cooperativa de L’Avantguarda Obrera d’Horta.
- 1905** ● L’Empar de l’Obrer a Sants neix com una experiència totalment collectivista. Utilitza tots els excedents per crear fons col·lectius i solidaris, sense retorn individual als socis. En general, en el debat entre entitats individualistes i col·lectivistes, la majoria de cooperatives de consum opten per una repartició mixta.
- 1905** ● Es funda l’Agrícola i Ramadera de Santpedor.
- 1906** ● Promulgació de la Llei de Sindicats Agrícoles, que dona carta de naturalesa a les societats agràries, que poden anomenar-se cooperatives o sindicats.
- 1906** ● S’inicia la Societat Cooperativa de les Farmàcies Populars de Barcelona, una iniciativa de Joan Salas Anton que agrupa a una vuitantena de cooperatives de consum i societats de socors mutus. El 1914 compta amb 84.000 afiliats.
- 1911** ● Es promulga la legislació de cases barates, que afavoreix la construcció d’uns 700 habitatges cooperatius i uns 2.552 públics.

- 1911 ● El Museu Social de Barcelona inaugura l'Exposició d'Economia Social, que rep 39.045 visitants. El 1913 organitza l'Exposició de Cooperativisme, amb la participació d'una trentena de cooperatives de consum i producció d'arreu de Catalunya.
- 1911 ● Any de fundació de Camp de Maldà.
- 1913 ● Es constitueix El Benestar de l'Obrer de Sants, una de les primeres promocions barcelonines d'habitatge cooperatiu. També disposa de cooperativa de consum.
- 1913 ● Cebrià de Montoliu, defensor del socialisme municipal, publica el llibre *La Cooperación en la Ciudad Jardín*, on divulga el cooperativisme d'habitatge.
- 1913 ● Es celebra el Primer Congrés espanyol de cooperatives a la Universitat de Barcelona i aplega 255 entitats de tot l'Estat. Malgrat les expectatives, no en sorgeix cap organisme federatiu estatal.
- 1914 ● Es constitueix la Cooperativa de Periodistes al barri de La Salut, una de les primeres promocions barcelonines d'habitatge cooperatiu.
- 1915 ● Fundació de la Cooperativa Lletera del Cadí, pionera en el camp de la producció lletera.

Barcelona: escenes de carrer. Camió de la cooperativa de lleteria.

Autor: Reparaz Ruiz, Gonzalo de (1901-1984)
Font: Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya

- 1916 ● Es constitueix la Cooperativa de l'Habitació Barata al barri de Sant Andreu del Palomar, per iniciativa d'Eladi Gardó.
- 1916 ● La Cambra Regional de Cooperatives aprova que les dones siguin acceptades com a sòcies de ple dret de les cooperatives, però la mesura queda en paper mullat.
- 1916 ● La Cambra de Cooperatives de Catalunya i Balears secunda la vaga general contra l'encariment de les subsistències, convocada per la UGT i la CNT.
- 1916 ● Fundació de l'Agrícola d'Ulldecona a Terres de l'Ebre.

- 1917 ● Neix la Unió de Cooperadors de Súria, cooperativa de consum.
- 1919 ● La Mancomunitat de Catalunya crea Acció Social Agrària per fomentar el cooperativisme com a mitjà d'organitzar la societat rural.
- 1920 ● Fundació de la Cooperativa del Pallars, pionera en el camp de la producció lletera.
- 1920 ● Constitució de la nova Federació de Cooperatives de Catalunya, en substitució de la vella Cambra. La Vaga de la Canadenca i el suport de les cooperatives als obrers les afebleix econòmicament però les fa guanyar prestigi social i nous associats.
- 1920 ●
- 1921 ● La Federació de Cooperatives de Catalunya, presidida per Eladi Gardó, ingressa a l'Aliança Cooperativa Internacional (ACI) com a membre de ple dret.
- 1921 ● Es promulga la segona llei de cases barates, que preveu que l'Estat presti el 70% del valor de l'edificació, i es construeixen habitatges a Sabadell, Terrassa, Lleida, Manlleu i Mataró.
- 1923 ● El 8 de gener la policia assalta la cooperativa L'Empar de L'Obrer, sota l'argument que s'hi «cotizaba para los sindicatos de varios ramos y se reunían significados sindicalistas».
- 1923 ● Es constitueix la Federació de Cooperatives de Cases Barates de Catalunya i Balears.
- 1924 ● L'Aliança Cooperativa Internacional instaura la Diada del Cooperativisme com a resposta a la Gran Guerra, causada per la competència econòmica inter-imperialista. Un any després ja és celebrada a Catalunya per cooperatives com La Flor de Maig, La Dignitat, L'Economia Obrera o el Model del Segle xx i en localitats com Mataró, Vic, Roda, Vilanova i Falset.

Cafè de la central de la Cooperativa La Flor de Mayo, 1923. Arxiu Històric de la Fundació Roca Galès

- 1924 ● Participació del cooperativisme català a l'Exposició Internacional de Gant, Bèlgica.

1924 ● Es funda l'escola cooperativa de L'Empar de l'Obrer de Sants.

1925 ● Es constitueix l'Agrupació Cultural Cooperatista, formada per nombrosos Grups Culturals que, responnent a la necessitat dels i les obreres d'emancipar-se també culturalment, s'han format en les cooperatives de consum d'arreu del país.

1926 ● El 4 de juliol es celebra a Montjuïc la 3a Festa de la Cooperació. Organitzada per les cooperatives barcelonines, assisteixen milers de persones, entre ells 2.718 fills i filles de cooperativistes, que són portats a la trobada en 37 "autòmnibus".

1926 ● S'acceleren les fusions de cooperatives de consum sota el concepte de "cooperativa única" o "unions de cooperadors", com la Unió Cooperatista Barcelonense, la Unió de Cooperadors de Fort-Pienc, o la Unió de Cooperadors de Mataró, fusió de cinc entitats mataronines.

Imatges històriques del cooperativisme agrari. Cooperativa Agro Igualada Any 1921-1930.

1927 ● Es funden les escoles cooperatives de La Flor de Maig i L'Econòmica de Barcelona.

1928 ● Es constitueix la Federación Nacional de Cooperativas de España. El seu primer president és el català Joan Ventosa i Roig, president des de 1922 de la Federació de Cooperatives de Catalunya i membre del comitè central de l'Aliança Cooperativa Internacional.

1929 ● III Congrés Nacional de Cooperatives. Participació del cooperativisme català a l'Exposició Internacional de Barcelona amb l'Stand de la Cooperació.

1929 ● La Flor de Maig accepta per primera vegades les dones com a sòcies de ple dret.

1929 ● El 1929 la Federación Nacional de Cooperativas de España ingressa a l'Aliança Cooperativa Internacional (ACI) com a membre de ple dret.

1931 ● Es funda l'escola cooperativa del Forn del Vidre (Cristalleries de Mataró).

Auge del cooperativisme a la Segona República

- 1931** ● Aprovació de la primera Llei espanyola de cooperatives, que contempla l'obligació de dotar fons de reserva.
- 1931** ● Es crea la Unió de Sindicats Agrícoles de Catalunya, associació de cooperatives agràries formada sobretot per mitjans i per petits propietaris.
- 1931** ● Amb l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia, Catalunya obté les competències en matèria de cooperació. Es crea el Consell Superior de la Cooperació i s'aprova la Llei de bases de la Cooperació (1934), que reconeixent les cooperatives, les mutualitats i els sindicats agraris, esdevé una de les primeres lleis europees d'economia social.

L'any 1888 neix la Societat Agrícola de Valls com a societat de resistència de la pagesia modesta front els propietaris (la primera cooperativa agrícola legalitzada). L'any 1931, El Sr. Marqués de Guad-el-Jelú, d'aquesta cooperativa, premiant la virtut i el treball mostra com també entre el brogit de les festes es recompensa el mèrit (Valls).

Museu Nacional d'Art de Catalunya, adquisició, 2011. Foto: Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona, any en curs; © Arxiu Pere Català

- 1932** ● Neix la Unió de Cooperadors de Gavà, de la mà dels treballadors de l'empresa Roca Radiadors.
- 1932** ● Neix l'Agrupació Femenina de Propaganda Cooperatista, agrupant a més de 40 grups de dones de cooperatives d'arreu de Catalunya. Hi destaquen dones com Micaela Chalmeta, Maria Palomera, Dolors Abelló, Àngela Graupera o Empar Coloma.
- 1932** ● Les cooperatives tenen en circulació 1.200 tipus de monedes pròpies per a realitzar les transaccions econòmiques internes.
- 1933** ● Creació de la Sots-Federació de Cooperatives de Producció i Treball de Catalunya. Dos anys després es constitueix en federació independent respecte les organitzacions de consum, agrupa 125 cooperatives i 8.000 treballadors.

- 1933 ● S'organitzen les Federacions Comarcals de cooperatives de Manresa, Costa de Llevant (Mataró), Baix Llobregat, Igualada, Tarragona i Girona, i més tard la Federació Local de Barcelona i les comarcals del Vallès i Lleida. Qui anticipa la comarcalització és la potent Federació Comarcal de Cooperatives de Vic, activa des de 1924.
- 1934 ● El 22 de març el Butlletí Oficial de la Generalitat publica la primera Llei catalana de Cooperatives, que reconeix les classes: de consumidors (de queviures, de transports, d'allotjaments i restaurants populars, de subministres d'aigua o electricitat, d'ensenyament, de serveis sanitaris...); de producció i treball; de crèdit i les integrals i mixtes.
- 1934 ● Ràdio Associació de Catalunya, nascuda 10 anys abans, es transforma en cooperativa.
- 1934 ● Creació de la Caixa de Crèdit Agrícola i Cooperatiu per part de la Generalitat de Catalunya, per operacions de crèdit a sindicats agrícoles, caixes rurals, cooperatives de diverses classes, mutualitats, pòsits marítims i entitats similars. Els fons procedeixen d'una dotació de la Generalitat, d'aportacions d'entitats de caràcter cooperatiu, mutual o de sindicació agrària, de dipòsits a la vista i a termini i d'emissions de títols de crèdit.
- 1935 ● Es funda l'escola cooperativa de Pau i Justícia del Poblenou.
- 1935 ● Neix la Confederació de Cooperatives de Catalunya, que agrupa totes les branques del moviment: consum, producció i treball, agrícola, pescadors, sanitàries, crèdit, elèctriques, cases barates i transport.
- 1936 ● S'estima l'existència de 241 cooperatives de producció i treball amb 84.300 socis, 75 cooperatives i 56.582 socis més que tan sols 5 anys abans.

Bitllets d'Unió de Cooperadors de Barcelona.
Arxiu Històric de la Fundació Roca Galès

- 1936 ● Amb l'esclat de la guerra i la revolució, es decreta que, per ser les cooperatives una «fórmula econòmica d'interès col·lectiu, el Govern de la Generalitat intervindrà el funcionament de totes les cooperatives de producció i consum, sindicats agrícoles i mutualitats i restaran aquestes entitats sota el control directe del Consell Superior de la Cooperació».

- 1936** ● El 6 de setembre es crea la Unió de Cooperadors de Barcelona, que fusiona 45 cooperatives i 65 sucursals. Durant la guerra, la Unió de Cooperadors barcelonina arriba a tenir 93.000 famílies associades, repartides en 93 sucursals.
- 1936** ● Neix Productes Coop, que fusiona les indústries cooperatives del carbó, de pastes per a sopa, de sabó, d'aigües carbòniques i de xocolata, entre d'altres.
- 1936** ● Creació de la Unió de Joventuts Cooperatistes de Catalunya. El seu òrgan central, Trep, difon el cooperativisme revolucionari. Una de les seves membres, la miliciana Elissa Garcia, de l'Andreuena, mor combatent al front d'Aragó amb 19 anys.
- 1936** ● Neix la Federació de Sindicats Agrícoles de Catalunya, FESAC, primera organització que agrupa la totalitat de les cooperatives agràries de Catalunya com a única i màxima representant d'un cooperativisme nacional articulat.
- 1937** ● Terrassa és la primera ciutat que cooperativitza el comerç, a través de la Unió de Cooperadors de Terrassa, i la segueixen Granollers i Badalona. El cooperativisme forma part de la Nova Economia Catalana, que amb la col·lectivització de la indústria o la municipalització del sòl, promou "la intensificació del règim cooperatiu en la distribució dels productes".
- 1938** ● Al conjunt de Catalunya, el moviment cooperatiu aglutina 559 entitats de consum, que abasteixen d'aliments i productes de primera necessitat a 2.657.000 persones.

El franquisme: derrota del vell cooperativisme i naixement del nou

- 1939** ● Supressió de la legislació cooperativa i confiscació del patrimoni cooperatiu. Dissolució de la Unió de Cooperadors de Barcelona, de totes les estructures de segon grau i de les federacions catalanes de cooperatives. Depuració política dels òrgans de govern de les cooperatives supervivents. Exili dels dirigents del cooperativisme català i de milers de cooperativistes de base.

1942

Aprovació de la Ley española de cooperativas, que les incorpora a la Obra Sindical de Cooperación. Es tracta d'una llei restrictiva, vertical i intervencionista. La junta rectora pot ser escollida per l'assemblea, però cal el vistiplau del sindicat vertical. S'estableix un consell de vigilància i el delegat sindical local pot assistir i fins i tot presidir les assemblees generals. El president passa a anomenar-se "jefe", trencant així amb la filosofia cooperativista.

1942

L'Aliança Cooperativa Internacional dona de baixa el cooperativisme espanyol com a membre, conseqüència de la franquista Ley de Cooperación, que obliga els nous organismes cooperatius, com les Uniones Territoriales de Cooperativas (UTECA), a estar governades per un cap nomenat per l'Obra Sindical de la Cooperació, els membres de la qual han de militar a la Falange espanyola i tenir adscrit un sacerdot nomenat pel bisbe. Aquesta llei perverteix els principis cooperatius, eradica l'autonomia cooperativa i estableix tot tipus d'intervencions administratives discrecionals.

1951

Retornat de l'exili, Albert Pérez Baró, amb altres cooperativistes, impulsa el Centre d'Estudis Cooperatius, per a capacitar nous "militants cooperadors" i "difondre les doctrines bàsiques cooperativistes, la història i les realitzacions actuals de la cooperació». El Centre és clausurat onze mesos després per les autoritats franquistes.

L'any 1958 es va construir la Cooperativa Graciencia d'Habitatges, en què es van construir 6 blocs amb un total de 360 pisos. En la construcció hi constava també una escola on, a partir del 1966, s'hi va constituir l'escola cooperativa Gravi.

1961

Es publica en català el llibre *El moviment cooperatiu a Catalunya*, amb textos de Joan Ventosa i Roig, des de l'exili mexicà, i de Pérez Baró.

1962

Es constitueix la Cooperativa Obrera de Viviendas al Prat del Llobregat

1963

S'inicia la Ciutat Cooperativa de Sant Boi de Llobregat.

1965

Neix l'embrió del Grup Cooperatiu TEB quan un grup de 7 famílies van tenir la iniciativa de crear una cooperativa davant de la manca de recursos i suports per als seus fills i filles amb discapacitat intel·lectual.

- 1966** ● Les escoles cooperatives s'apleguen al voltant de l'Associació de Mestres Rosa Sensat.
- 1966** ● Fundació d'Abacus, cooperativa de consum vinculada al moviment de renovació pedagògica.
- 1970** ● Fundació de Coop 70 a Caldes de Montbui.
- 1971** ● Es crea Drac Màgic, pionera cooperativa feminista dedicada a la cultura audiovisual de les dones. L'onada feminista impulsa iniciatives com la Cooperativa de Planificació Familiar de Manresa (1981), Titània-Tascó per a l'autogestió de la salut (1985) o Tamaia-Viure Sense Violència (1993).
- 1973** ● Fundació del Taller Jeroni de Moragas, pioner de les cooperatives d'iniciativa social, que presten serveis als col·lectius més vulnerables. Un any després neixen L'Olivera i el Taller Escola Barcelona.
- 1974** ● Fundació de la Societat Cooperativa d'Instal·lacions Assistencials Sanitàries (SCIAS), cooperativa d'usuàries i consumidores que més tard gestionarà l'Hospital de Barcelona.

Mort de Franco i represa del moviment cooperatiu català

- 1975** ● Neix la Cooperativa Obrera del Bon Pastor. Als seus Estatuts, declaren basar-se en l'autogestió, "que es fonamenta en l'apropiació social dels mitjans de producció i distribució i en la gestió directa dels treballadors".
- 1976** ● Neix la Cooperativa Gregal al barri barceloní del Besòs, com una escola autogestionària.
- 1976** ● Neix la Fundació Roca i Galès, dedicada al foment del cooperativisme. La seva existència permet la reorganització democràtica de totes les branques del cooperativisme. Publica la revista Cooperació Catalana i funda la Biblioteca Ventosa i Roig, constituïda amb els volums i documents donats de la biblioteca particular de l'il·lustre cooperativista català, esdevenint centre de referència del cooperativisme i l'economia social.

- 1976** ● Es constitueix la Unió de Cooperatives d'Ensenyament de Catalunya, tot reivindicant la conversió de les cooperatives d'ensenyament en escoles públiques.
- 1977** ● Primer número de la revista Bicicleta, publicada per la cooperativa llibertària del mateix nom, que difon l'ecologisme, l'anarcosindicalisme i les experiències comunitàries.
- 1977** ● Registre oficial de les escoles cooperatives com a Federació de Cooperatives d'ensenyament de Catalunya.
- 1979** ● Vinculades a l'ecologisme, neixen experiències com la primera cooperativa de consumidores de producte agroecològic de Catalunya, El Brot de Reus, o la cooperativa d'enginyeria especialitzada en energia renovable Ecotècnia (1981), pionera en la construcció de turbines eòliques.
- 1979** ● El Col·lectiu Ronda, per la seva relació amb el moviment obrer assembleari (Roca, Numax,...) adopta – després de reticències inicials - "l'impuls al cooperativisme com a forma d'autogestió i autoorganització obreres".
- 1980** ● Impulsades per la Conselleria de Treball, se celebren a Barcelona les primeres 'Jornades sobre la Cooperació a Catalunya', on un centenar d'experts debaten les bases doctrinals del cooperativisme o les propostes de nova legislació cooperativa. Les segones es realitzen a Lleida l'any 1993.
- 1980** ● Se celebren les I Jornades de Cooperativisme Hotel·ler. Un centenar d'hotels catalans s'articulen en una cooperativa de serveis mancomunats d'hostaleria.
- 1981** ● Es constitueix la nova Federació de Cooperatives de Consumidors i Usuaris de Catalunya. L'any 2022 les seves cooperatives associades agrupen a 2.718.567 persones sòcies consumidores i/o usuàries, ocupen a 5.085 persones sòcies de treball i 1.196 persones treballadores, i facturen 1.174 milions d'euros anuals.
- 1981** ● En plena crisi econòmica, neix la cooperativa industrial Mol-Matric per donar resposta al tancament de l'empresa Talleres Alá i donar continuïtat als llocs de treball. Altres empreses industrials seran recuperades pels treballadors en règim d'autogestió cooperativa.
- 1983** ● S'aprova la Llei de cooperatives de Catalunya, vigent fins el 2002.
- 1983** ● Es constitueix la Federació de Cooperatives de Treball Associat de Catalunya (FCTAC).

1983

Neix la Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya, FCAC, que el 2024 compta amb 193 associades i més de 32.000 socis productors.

Assemblea de constitució de la Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya. Any 1983.

1983

Es constitueix la Federació de Cooperatives de Serveis i de Cooperatives de Transportistes de Catalunya (SERVICI-OP) que en una dècada ja representava un col·lectiu de més de 50.000 treballadors i de 18.000 socis empresaris.

1983

Neix la Federació de Cooperatives d'Habitatges de Catalunya després de recuperar l'activitat cooperativa en el mercat immobiliari i de les cooperatives d'habitatge de matriu bàsicament veïnal.

1984

De la lluita sindical dels missatgers, neix la cooperativa Trèvol, primera eco-missatgeria de Catalunya i de l'Estat, a partir de la bicicleta i el vehicle elèctric. Participa a la Xarxa Ecologista i Alternativa i al Casal Autogestionari del Clot, epicentre de l'emergent cooperativisme alternatiu.

1984

Es crea la nova Confederació de Cooperatives de Catalunya, que agruparà les sis federacions de cooperatives existents: agràries, de treball, de consumidores i usuàries, d'ensenyament, d'habitatge i de serveis.

1985

La Generalitat de Catalunya crea l'Institut per a la Promoció i la Formació Cooperativa, per organitzar cursos de cooperativisme, conferències, seminaris i estudis sobre el cooperativisme, així com per formar tècnics per a la gestió de les empreses cooperatives. L'Estat impulsa polítiques de creació d'ocupació, com la capitalització de l'atur pel foment de l'autoocupació i les cooperatives.

1985

Publicació de la Llei 1/1985, de 14 de gener, de regulació del funcionament de les seccions de crèdit de les cooperatives.

- 1985 ● 50è aniversari de la primera Federació de Cooperatives de Treball.
- 1987 ● S'aprova la Ley de Cooperativas de España.
- 1988 ● Neix El Rebost a Girona, una de les primeres cooperatives de consum ecològic de Catalunya. El 1993 neix Germinal a Barcelona, també dedicada al consum ecològic.

Imatges històriques de l'escola cooperativa Guinardó. Any 1988.

- 1990 ● Aprovació de la Llei sobre el Règim Fiscal de les Cooperatives, Llei 20/1990, de 19 de desembre, conscients de les característiques especials de les cooperatives com a ens associatius i de la seva funció social, se'ls reconeix determinats beneficis fiscals.
- 1991 ● Neix la cooperativa Esplash, vinculada a la Fundació Ferrer i Guàrdia, l'Escola Lliure el Sol i a Esplais Catalans. Amb diferents fusions, esdevé la cooperativa Incoop.
- 1992 ● Neix Món Verd, cooperativa de distribució de productes ecològics.
- 1993 ● Es celebren les primeres Jornades d'Autogestió Cooperativa, protagonitzades per cooperatives com Arç o Trèvol. El 1995 i el 1997 es fan noves edicions.
- 1994 ● Neix la Sectorial de Cooperatives d'Iniciativa Social, cooperatives dedicades a l'àmbit de l'atenció a les persones i sense afany de lucre.
- 1995 ● A partir de la lluita dels treballadors de Bruguera, i del fons col·lectiu que creen per a promoure projectes d'autoocupació laboral, neix Coop57 com a cooperativa de serveis financers ètics i solidaris.
- 1997 ● S'inicia la publicació de la revista *Nexe, quaderns d'auto-gestió i economia cooperativa*. En un inici s'orienta a la teoria cooperativista i introdueix les propostes llatinoamericanes de l'Economia Solidària.

1999

Fusió de la Federació de Cooperatives de Treball Associat de Catalunya (FCTAC) i la Federació Autònoma de Cooperatives Catalanes de Treball Associat (FACCTA), donant resultat la nova Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya, que neix per la promoció de les cooperatives de treball i del cooperativisme en general, així com per potenciar “els processos que incorporen els valors de la democràcia i l'autogestió a l'empresa i a l'economia”.

Seminari de la Dona Pagesa a Lió, activitat de la FCAC. Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya. Any 1999.

Embranzida del cooperativisme i del conjunt de l'economia social

2001

Publicació del Llibre Blanc de l'Economia Social de Catalunya.

2002

S'aprova la Llei 18/2002, de 5 de juliol, de cooperatives de Catalunya.

2002

Neix la Revista de les Cooperatives Agràries de Catalunya i l'AGROACTIVITAT, una aposta decidida per potenciar la comunicació amb les associades de la FCAC i també amb els organismes públics i privats.

2003

Diverses cooperatives catalanes promouen la creació de la Xarxa d'Economia Solidària de Catalunya (XES). Tot definint l'economia solidària com “expressió de l'autogestió i l'autodeterminació en l'àmbit econòmic”, anima a crear “mercat social” entre les alternatives de producció, consum, intercanvi o finançament.

2005

Firacoop. Primera Fira del Cooperativisme Català.

Les seccions de crèdit, models específics de finançament creats per les pròpies cooperatives agràries. Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya. Artesa de Segre. Any 2006.

2008

Es crea la Fundació Seira amb la finalitat de donar suport i promocionar el cooperativisme, especialment el del treball associat, tot preservant i donant sentit col·lectiu al patrimoni que va generar la transformació de la cooperativa Ecotècnia.

2008

Any de la publicació del primer Anuari Socioeconòmic del cooperativisme agrari de Catalunya per part de la FCAC.

2009

Neix el Projecte Barri Cooperatiu, impulsat per la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya i La Ciutat Invisible. Es recupera la Diada de la Cooperació a Barcelona, amb una celebració a Cotxeres de Sants.

2009

Manifest de Soses. Centenars de cooperatives agràries es reuneixen a Soses per subscriure un document on es defineixen de manera concreta diverses propostes per "Plantar cara al futur" en un entorn de crisi econòmica general. Aquesta demostració va ser un revulsiu davant l'opinió pública i les administracions competents.

2009

Primera Setmana de l'Economia Cooperativa organitzada per la Direcció General de Cooperatives i la Confederació de Cooperatives de Catalunya.

2010

Neix Som Energia per promoure un canvi de model energètic i comença a comercialitzar i produir energies renovables.

2011

L'emblemàtic edifici del Cafè de Mar de Mataró torna a mans cooperatives, esdevenint la seu de la Fundació d'Unió de Cooperadors de Mataró i espai de nombroses iniciatives vinculades a la Unió de Cooperadors.

2011

Es constitueix el Grup ECOS i obre un dels primers pols cooperatius catalans al carrer Casp de Barcelona, on s'hi ubiquen diverses cooperatives i entitats de l'ESS.

- 2011** ● A les places ocupades pel 15M d'arreu del país s'hi donen a conèixer les alternatives cooperativistes i de l'economia solidària.
- 2012** ● La Confederació de Cooperatives de Catalunya impulsa mocions de suport i promoció del cooperativisme als ajuntaments de Catalunya i al Parlament en motiu de la declaració, per part de l'ONU, de l'Any Internacional de les Cooperatives.
- 2014** ● Neix Som Connexió per promoure un canvi de model en el sector de les telecomunicacions.
- 2015** ● S'aprova una nova Llei de cooperatives, la Llei 12/2015, de 9 de juliol.
- 2015** ● Neix Som Mobilitat per promoure un canvi de model en el sector de la mobilitat.
- 2015** ● Es publica el Pla Marc del Cooperativisme Agrari, amb una diagnosi exhaustiva de la situació del sector agrari cooperatiu i un document de reflexió estratègica: visió 2020, per orientar les actuacions de futur del sector.
- 2015** ● Neix la Xarxa de Municipis per l'ESS, liderada pel nou Comissionat d'Economia Cooperativa, Social i Solidària i Consum de l'Ajuntament de Barcelona. En són cofundadors els ajuntaments de Santa Coloma de Gramenet, Sabadell i Badalona.
- 2015** ● Neix l'Impuls Cooperatiu de Sants, que agruparà una trentena de cooperatives de treball, consum i habitatge i promourà, amb l'economia solidària del Prat de Llobregat, la pràctica dels "ecosistemes cooperatius locals" com alternativa de desenvolupament econòmic territorial.
- 2016** ● La Direcció General d'Economia Social i Cooperatives de la Generalitat de Catalunya impulsa els Ateneus Cooperatius, dispositius territorials per la creació de cooperatives, així com una sèrie de polítiques públiques de promoció de l'economia social i solidària que fomenten la coproducció publicoprivada amb centenars d'agents econòmics i socials.
- 2016** ● Es constitueix AlumnesCoop, la federació que agrupa les cooperatives d'alumnes creades en centres educatius de Catalunya. És una iniciativa impulsada per EscolesCoop amb el suport de la Confederació de Cooperatives de Catalunya.
- 2017** ● Neix l'Associació Economia Social de Catalunya (AESCAT), organització de quart nivell on participa la Confederació de Cooperatives de Catalunya juntament amb altres organitzacions de l'economia social.

2017 ● La Fundació Coop57 i Som Energia creen el Germinador Social, plataforma per finançar projectes de transició energètica justa.

2017 ● S'aprova, per unanimitat del Parlament de Catalunya, la Llei 7/2017, del 2 de juny, del règim de les seccions de crèdit de les cooperatives, que com a fet rellevant inclou la constitució del Fons cooperatiu de suport a les seccions de crèdit.

2018 ● Entren a viure els i les habitants de La Borda, cooperativa d'habitatge que propaga el nou model de cessió d'ús. Sostre Cívic, des del 2004 com a associació, i des del 2010 com a cooperativa, divulga i desplega el model amb nombroses promocions arreu del país.

Dia Internacional de les Cooperatives. Any 2018

2019 ● Es crea La Insòlita, xarxa de cooperatives feministes.

2019 ● Neix el Festival de l'Economia Social i Solidària Rural, impulsat per xarxes comarcals d'economia solidària del Ripollès, la Garrotxa o el Pirineu-Aran i ateneus cooperatius com Coopcamp (Camp de Tarragona) o Ponent Coopera (Terres de Lleida).

2019 ● Neix l'Ecosistema Cooperatiu de Valls, agrupació d'una desena de cooperatives que actuen com un agent de desenvolupament econòmic i revitalització urbana al nucli històric de Valls.

2019 ● Es crea el Fons Cooperatiu per l'Emergència Social i Solidària, on desenes d'organitzacions de l'economia social i solidària treballen per a donar suport econòmic a projectes col·lectius que estiguin fent front a la pandèmia.

2019-2020 ● Neix el Pacte per una Economia per la Vida, on davant de les conseqüències de la COVID-19, l'economia social i solidària catalana proposa un nou model econòmic per a Catalunya, basat en una economia plural transformadora que planifiqui "la democràcia econòmica i la transició eco-social del conjunt de l'economia catalana".

- 2020** ● El govern català aprova les Bases de la llei d'economia social i solidària – elaborades conjuntament amb l'AESCAT (Associació Economia Social Catalunya) – per a l'impuls d'un marc normatiu que reconegui l'economia social i solidària catalana i la seva voluntat per transformar l'economia.
- 2021** ● El Museu del Ter recupera la història del cooperativisme a la Catalunya Central.
- 2022** ● Del 2016 al 2022 es creen a Catalunya un 46% més de cooperatives que en els set anys anteriors. Aquest augment eleva el total de cooperatives catalanes a 4.566. D'aquesta manera, Catalunya lidera el rànquing de cooperativisme a l'Estat espanyol, pel que fa a nombre d'iniciatives, suposant un 19% del total estatal.
- 2022** ● Trobada de Comunitats Energètiques Locals de la comarca d'Osona, la majoria d'elles cooperatives. Al juny la cooperativa Santperença d'Energia Sostenible, Balenyà Sostenible, Olost i la Santa Creu Sostenible i Taradell Sostenible constitueixen la cooperativa de segon grau Osona Energia.
- 2023** ● Se celebra, a Ulldecona, la Fira Àgora de l'Economia Social i Cooperativa de les Terres de l'Ebre.
- 2023** ● Organitzada per l'Ateneu Cooperatiu del Barcelonès Nord, a l'antiga seu de la cooperativa La Bienhechora, se celebra una "viquimarató" per introduir continguts sobre cooperativisme a la Viquipèdia.
- 2023** ● La Confederació de Cooperatives de Catalunya organitza la primera edició de la Universitat d'Estiu del Cooperativisme (UESCOOP).
- 2023** ● Coincidint amb el 40è aniversari de l'entitat, la Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya (FCAC) és guardonada amb la Creu de Sant Jordi en reconeixement als seus principis i valors, que enriqueixen un sector que, des de l'economia social, contribueix a un creixement econòmic responsable, sostenible i integrador socialment i territorialment.
- 2024** ● Obre les portes el BLOC4, un espai públic-cooperatiu de 4.500 metres quadrats dedicats a l'enfortiment del cooperativisme i l'economia social i solidària. Finançat per l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya, emmarcat dins de l'Estratègia d'ESSBCN2030, el Bloc 4 és una entitat participada per la Confederació de Cooperatives de Catalunya, la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya i l'Associació Coòpolis.

2024

Celebrem els 125 anys del moviment cooperatiu organitzat amb una campanya "Persones. Planeta. Propòsit" representada en 4 murals fets per Reskate Estudios i ubicats a Valls, Maldà, Palafrugell i Mataró. I un congrés al Palau de Congressos de Barcelona que aplega a més de 1.000 persones per commemorar que en el marc del congrés del cooperativisme que tingué lloc el 1899, donà peu a la creació de la primera entitat representativa interbranca i d'àmbit nacional. A l'octubre s'organitza un concert musical que aplega més de 10.000 persones a la Plaça de Catalunya de Barcelona.

Mural "Persones, planeta, propòsit" fet per Reskate Studio l'any de la commemoració dels 125 anys de cooperativisme organitzat a Catalunya.

Dani Pujalte / Quepo.
Mataró. Any 2024.

Aquesta cronologia ha estat realitzada per La Ciutat Invisible SCCL per a la commemoració del 125è aniversari del moviment cooperatiu organitzat de Catalunya, 2024 i compta amb aportacions de la Federació de Cooperatives Agràries de Catalunya, la Federació de Cooperatives de Treball de Catalunya i la Confederació de Cooperatives de Catalunya.

HISTÒRIA DEL COOPERATIVISME

